

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١٤٩٣١٩

دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی
گروه علوم سیاسی

♣

عنوان پایان نامه:

مناسبات جمهوری اسلامی ایران و روسیه در چهارچوب سازمان همکاری
شانگهای (۲۰۰۹-۲۰۰۱)

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته:

(روابط بین الملل)

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر امیر محمد حاجی یوسفی

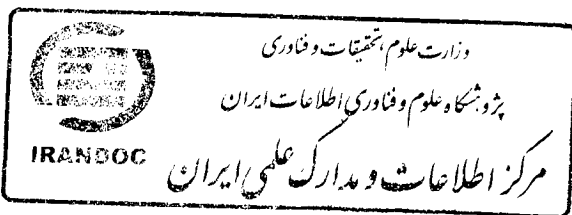
استاد مشاور:

جناب آقای دکتر محمد رضا تاجیک

نگارش:

محمد جواد غریبزاده

شهریور ماه ۱۳۸۹

۱۴۹۳۸۹

۱۳۸۹ / ۱۰ / ۰۵

اذعان

اینجانب محمد جواد غریب زاده دانشجوی دوره کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی به شماره دانشجویی ۸۶۴۱۷۰۳۷ گواهی می‌نمایم که تحقیقات ارائه شده در این پایان‌نامه توسط شخص اینجانب انجام شده و صحت و اصالت مطالب نگارش شده را بر عهده می‌گیرم. در موارد استفاده از کار دیگر محققان به مرجع مورد استفاده اشاره شده است. به علاوه گواهی می‌نمایم که مطالب مندرج در پایان‌نامه تاکنون برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی توسط اینجانب یا فرد دیگری ارائه نشده است و در تدوین متن پایان‌نامه چارچوب مصوب دانشکده را بطور کامل رعایت کرده‌ام.

امضاء دانشجو:

تاریخ:

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق، همچنین چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و اقتباس از این پایان نامه کارشناسی ارشد، برای دانشگاه شهید بهشتی محفوظ است.

نقل مطالب با ذکر منبع بلامانع است.

دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی

گروه علوم سیاسی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روابط بین الملل

آقای محمد جواد غریبزاده تحت عنوان

مناسبات جمهوری اسلامی ایران و روسیه در چهارچوب سازمان همکاری

شانگهای (۲۰۰۹-۲۰۰۱)

در تاریخ ۸۹/۶/۲۴ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با نمره ۱۷,۵ و درجه به
تصویب نهایی رسید:

دکتر امیر محمد حاجی یوسفی
امضاء

۱- استاد راهنمای پایان نامه

دکتر محمدرضا تاجیک
امضاء

۲- استاد مشاور پایان نامه

دکتر محمدباقر حشمتزاده
امضاء

۳- استاد داور

عنوان: مناسبات جمهوری اسلامی ایران و روسیه در چهارچوب سازمان

همکاری شانگهای (۲۰۰۹-۲۰۰۱)

دانشجو: محمد جواد غریب‌زاده

استاد راهنما: دکتر امیر محمد حاجی‌یوسفی

دوره کارشناسی ارشد رشته روابط بین‌الملل

تاریخ ارائه: ۱۳۸۹/۶/۲۴

چکیده :

علازم ذهنیت منفی ایرانیان نسبت به روسیه، ایران روابط خود را در چهارچوب سازمان همکاری شانگهای با روسیه گسترش داده است. در اینجا مسئله‌ای که مطرح می‌شود این است که چرا ایران علاوه بر این ذهنیت منفی روابط خود با روسیه را در چهارچوب سازمان همکاری شانگهای گسترش داده است؟ در این زمینه با توجه به تحقیقات انجام شده، اظهارات سیاستمداران ایرانی و همچنین نظر کارشناسان این نتیجه حاصل شده که ایران برای حفظ امنیت خود در مقابل تهدیدات ایالات متحده همکاری خود با روسیه را در چهارچوب سازمان همکاری شانگهای گسترش داده است.

کلمات کلیدی:

سازمان همکاری شانگهای، نظام بین‌الملل، ساختار، همکاری، امنیت، روسیه، ایران، ایالات متحده

فهرست مطالب

۱	فصل اول: کلیات پژوهش
۲	طرح مسئله
۶	سوال اصلی
۶	سوالات فرعی
۷	فرضیه‌ها
۷	متغیر وابسته
۷	متغیرهای مستقل
۸	پیشینه تحقیق
۱۴	منابع فصل اول
۱۶	فصل دوم: چهارچوب تئوریک
۱۷	کاربرد نظریه
۱۸	انتخاب نظریه
۱۹	رتالیسم ساختاری
۳۰	منابع فصل دوم
۳۲	فصل سوم: روابط ایران و روسیه از پیروزی انقلاب تا سال ۲۰۰۱
۳۳	بلوک غرب و انقلاب ایران
۴۷	فروپاشی نظام دوقطبی و تاثیر آن بر مناسبات ایران با شرق و غرب
۵۵	منابع فصل سوم
۵۷	فصل چهارم: مناسبات ایران و روسیه پس از تشکیل سازمان همکاری شانگهای
۵۸	گسترش نفوذ و قدرت آمریکا
۶۰	محیط امنیتی ایران پس از حادثه ۱۱ سپتامبر
۶۶	همکاری‌های ایران و روسیه
۶۹	تهدیدات ایالات متحده و گرایش به همکاری با روسیه در ایران
۷۷	منابع فصل چهارم
۸۱	فصل پنجم: نتیجه‌گیری

فصل اول:

کلیات پژوهش

طرح مسئله :

با فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و تشکیل جمهوری های تازه استقلال یافته در آسیای مرکزی و به دنبال رایزنیهای سیاسی متعدد، سران ۵ کشور روسیه، چین، قزاقستان، قرقیزستان و تاجیکستان در ۲۶ آوریل ۱۹۹۶ در بندر شانگهای چین گرد هم آمدند و با هدف تقویت اعتماد سازی، خلع سلاح و غیر نظامی ساختن دو سوی مرزهای خود تشکیلات نوینی را پایه گذاری کردند که به شانگهای ۵ معروف شد. به دنبال دیدار بعدی سران در سال ۱۹۹۷ در مسکو دو پیمان جداگانه، یکی با عنوان کاهش نیروهای نظامی در مناطق مرزی و دیگری تعمیق سطح اعتماد نظامی بین سران کشورهای عضو به امضا رسید. با برگزاری اجلاسهای سالیانه بعدی موضوعات دیگری از قبیل همکاری های سیاسی، امنیتی، دیپلماتیک، اقتصادی و تجاری در دستور کار سران ۵ کشور قرار گرفت. به دنبال حضور رئیس جمهور ازبکستان در نشست سران در سال ۲۰۰۰ در شهر دوشنبه پایتخت تاجیکستان و سپس برپایی پنجمین نشست سران در سال ۲۰۰۱ در شانگهای چین و متعاقب آن پذیرش عضویت کشور ازبکستان در گروه شانگهای ۵ بیانیه ای از سوی رهبران ۶ کشور در تاریخ ۲۵ خرداد ۱۳۸۰ برابر با ۱۵ ژوئن ۲۰۰۱ میلادی منتشر شد که اعلام می داشت با هدف ارتقای سطح و تعمیق همکاری ها و بهره گیری از فرصت ها و نیز مقابله با چالشها و تهدیدات جدیدی که کشورهای عضو با آن روبه رو می باشند، رهبران شرکت کننده در نشست بر اساس ساز و کارهای پیش بینی شده در گروه شانگهای ۵ تصمیم به تشکیل سازمان همکاری شانگهای گرفته اند. همچنین در اجلاس بعدی سران در شهر سن پترزبورگ روسیه و هفتم ژوئن سال ۲۰۰۲، رهبران ۶ کشور عضو، منشور

مناسبات جمهوری اسلامی ایران و روسیه در چهارچوب سازمان همکاری
شانگهای (۲۰۰۱-۲۰۰۹)

سازمان همکاری شانگهای را در ۲۶ ماده تدوین کردند و به تصویب رساندند. بر اساس منشور سازمان، اهداف اصلی این نهاد جدید التأسیس، تقویت اعتماد و دوستی و روابط حسن همجواری در میان کشورهای عضو، تحکیم همکاری های چند جانبه با هدف تقویت صلح و امنیت و ثبات در منطقه و ارتقای نظم سیاسی و اقتصادی جدید بین المللی بر اساس مردم سالاری، عدالت، عقلانیت، مقابله مشترک با تروریسم، جدایی طلبی و افراط گرایی در تمام اشکال آن، مبارزه با قاچاق مواد مخدر و سلاح و سایر فعالیت های مجرمانه و مهاجرت های غیر قانونی و در نهایت، توسعه همگرایی منطقه ای با افزایش سطح همکاری های سیاسی، دفاعی و امنیتی و... عنوان شده است.

هم زمان با ظهور تحولات مثبت ناشی از روند شکل گیری سازمان بویژه با توجه به حضور روسیه در این سازمان تمایل به همکاری با این سازمان در بخش های تصمیم گیرنده سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران نیز شکل گرفت. نخستین بررسیهای کارشناسی به منظور آغاز همکاری ایران با سازمان از تابستان ۱۳۸۰ در وزارت امور خارجه شکل گرفت و پس از ارزیابی و تصمیم گیری در سطوح بالا تر، سرانجام تقاضای عضویت ایران در تاریخ ۱۰ بهمن ۸۳ طی یادداشتی رسمی از سوی سفارت ایران در پکن به دبیر خانه ی سازمان و هم زمان به ریاست دوره ای سازمان یعنی قزاقستان منعکس گردید. پیش از آن و برای نخستین بار در جریان سفر وزیر امور خارجه وقت جمهوری اسلامی ایران به ازبکستان (خرداد ۸۳) و دیدار با رئیس جمهور آن کشور، تمایل کشورمان برای همکاری با سازمان مطرح و در پی آن اقدامات و مشورت هایی به منظور پذیرش در خواست رسمی در مرکز و پایتخت های شش کشور عضو آغاز گردید و سرانجام وزیران خارجه ی سازمان در نشست خود در

آستانه (۱۴-۱۵ خرداد) با حمایت از درخواست عضویت ناظر ایران، آن را در دستور کار نشست سران سازمان در تاریخ ۱۵ و ۱۴ تیر ماه ۱۳۸۴ در شهر آستانه قرار دادند. در پایان نشست وزیران خارجه سازمان که پیش از نشست سران صورت گرفت، از ایران خواسته شد که به عنوان ناظر بر فعالیت های صلح جویانه با این سازمان همکاری کند. علاوه بر این در خواست کشورهای هند و پاکستان نیز به عنوان عضو ناظر مورد پذیرش قرار گرفت و سر انجام سند پیوستن جمهوری اسلامی ایران به همراه پاکستان و هند به عنوان اعضای ناظر در اجلاس سران سازمان در شهر آستانه در تاریخ ۱۴ و ۱۵ تیر ماه ۸۴ امضاء گردید. به این ترتیب ایران با پذیرفته شدن به عنوان عضو ناظر سازمان به گسترش همکاری های خود با کشورهای این سازمان و به خصوص روسیه که به اعتقاد بسیاری از کارشناسان تهدیدهای امنیتی مشترکی دارند، پرداخت، به گونه ای که از نظر روسیه حضور ایران در سازمان موجب تقویت روابط دو جانبه در زمینه های ترانزیت، حمل و نقل، اقتصادی و بازرگانی، مبارزه با تروریسم و مواد مخدر می شود و این همکاری را مثبت ارزیابی و از آن استقبال می کند ضمن آنکه حضور ایران و کشورهای ناظر در سازمان از نظر روسها موجب تقویت سازمان میگردد. در واقع به این دلیل که سازمان همکاری شانگهای برای روسیه ابزاری برای مخالفت با یکجانبه گرایی و نفوذ امریکا در منطقه است روسها با پذیرفتن دیگر کشورها به این سازمان موافقت و از این موضوع استقبال می کنند. از نظر روسها این امر موجب تقویت این سازمان می شود. به همین دلیل روسیه از درخواست ایران برای پذیرفته شدن به عنوان عضو ناظر حمایت نمود به خصوص اینکه حضور ایران در سازمان همکاری شانگهای ظرفیتهای سازمان را برای مقابله با ایالات متحده، به دلیل مخالفت های علنی ایران با امریکا، افزایش میدهد. در

نتیجه ما شاهد گسترش همکاریهای ایران با روسیه در چهارچوب سازمان همکاری
شانگهای هستیم. این در حالی است که تاریخ روابط ایران و روسیه نشان می دهد
که روسیه در طول سالها همواره در صدد تسلط بر ایران بوده است و ایرانیان
خاطرات خوبی از روسیه ندارند در طول سالهای سال روسها با حمله به ایران
قراردادهای سنگینی را بر ایران تحمیل و بخشهای وسیعی از خاک ایران را برای
همیشه از ایران جدا و هرگاه توانسته اند در اعمال نفوذ در ایران کوتاهی ننموده اند.
عهد نامه گلستان، عهد نامه ی ترکمنچای، تصرف نواحی مختلف آسیای مرکزی
که همواره در حوزه ی فرهنگ و تمدن ایرانی بوده، قرار داد ننگین ۱۹۰۷، کمک به
محمد علی شاه در سرکوب جنبش مشروطه، تحریک جریانهای جدایی طلب در
ایران در برهه های زمانی مختلف، عدم ترک خاک ایران پس از پایان جنگ جهانی
دوم، فشارهای مکرر برای اخذ امتیازات استعماری از ایران، و در دوران انقلاب
اسلامی، نقض آشکار حقوق تاریخی ایران در دریاچه ی خزر، عدم اجرای تعهدات
هسته ای خود در مقابل ایران که بارها و بارها به تعویق افتاده است، عدم حمایت از
ایران در مجامع بین المللی و بخصوص در شورای امنیت با وجود اینکه ایران به عنوان
متحد این کشور تلقی می شود و ...، از جمله مواردی است که روسیه نسبت به ایران
انجام داده و هنوز در ذهن و خاطر ایرانیان مانده است. خاطرات تلخی که روح
ایرانیان را می آزارد و آنها را تحقیر می نماید.

با این وجود همانگونه که در بالا توضیح داده شد در چند سال اخیر ایران به
گسترش همکاری های خود با روسیه در قالب سازمان شانگهای پرداخته است. بنا
براین بررسی این موضوع که چرا ایران علارغم این ذهنیت منفی نسبت به روسیه به
گسترش همکاری با روسیه در قالب سازمان همکاری شانگهای پرداخته از اهمیت

بسیاری برخوردار می شود و در این پژوهش تلاش بر آن است که این موضوع مورد
بررسی و کنکاش قرارگیرد .

سوال اصلی : مهمترین هدف جمهوری اسلامی ایران از همکاری با روسیه در
چهارچوب سازمان همکاری شانگهای چیست ؟

سوالات فرعی :

سوال فرعی ۱- آیا هدف ایران از همکاری با روسیه در سازمان شانگهای تشکیل
یک بلوک در مقابل آمریکا است ؟

سوال فرعی ۲- آیا هدف ایران از همکاری با روسیه در سازمان شانگهای تبدیل
شدن به یک قدرت منطقه ای است ؟

سوال فرعی ۳- آیا هدف ایران از همکاری با روسیه در سازمان شانگهای ،
تضمین امنیت خود در مقابل آمریکا است ؟

مفروض ها :

۱- نظام حاکم بر محیط بین الملل یک نظام سلسله مراتبی غیر دستوری است که
آمریکا در رأس آن قرار دارد .

۲- در نظام بین الملل سلسله مراتبی غیر دستوری کشورهایی که با تک قطب در
تعارض باشند، ناگزیر به سمت همکاری با کشورهایی که از نظر قدرت در مراتب
پایین تری از قدرت قرار دارند، سوق پیدا خواهند کرد .

فرضیه ها :

فرضیه اصلی : هدف ایران این است که از طریق همکاری با روسیه در چارچوب سازمان همکاری شانگهای یک قطب قدرت در مقابل یک جانبه گرایی آمریکا در عرصه بین الملل ایجاد نماید .

فرضیه فرعی ۱- هدف ایران از همکاری با روسیه در چارچوب سازمان همکاری شانگهای این است که ایران با حمایت های روسیه به یک قدرت منطقه ای تبدیل شود .

فرضیه فرعی ۲- به علت تنش ایران با غرب ، ایران در صدد است تا از طریق همکاری با روسیه در قالب سازمان همکاری شانگهای و کسب حمایت های این کشور امنیت خود را در مقابل آمریکا تضمین نماید.

متغیر وابسته :

متغیر وابسته در این تحقیق گسترش همکاری ایران و روسیه در چهارچوب سازمان همکاری شانگهای می باشد.

متغیرهای مستقل :

متغیرهای مستقل عبارتند از شکل دهی به قطب قدرت، حفظ و تأمین امنیت و تبدیل شدن به قدرت منطقه ای است که سعی خواهد شد میزان تأثیر هر کدام از این متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته مورد بررسی قرار گیرد .

پیشینه تحقیق :

یکی از تازه ترین پژوهشها که به بررسی روابط ایران و روسیه پرداخته، کتاب ایران و روسیه : واکاوی گفتمانها و نقش غرب نوشته ی محمود شوری می باشد که با رویکردی سازه انگارانه سعی در بررسی علت روابط ایران و روسیه و نقش غرب در این رابطه را دارد . در این مجموعه نویسنده با رویکردی سازه انگارانه معتقد است در هر دوره ایی به علت حاکم بودن گفتمان خاصی هم در سیاست خارجی روسیه وهم در سیاست خارجی ایران ، روابط میان دو کشور متفاوت بوده است . از نظر نویسنده علت اصلی این که در حال حاضر ایران و روسیه علی رغم مخالفت های غرب به همکاری می پردازند این است که به علت شرایط خاص بین المللی ، ایران و روسیه به ساخته شدن هویت یکدیگر کمک می کنند . (۱)

یکی از تازه ترین مقالات که به موضوع روابط ایران و روسیه پرداخته است مقاله ی همکاری ایران و روسیه و سیاستهای آمریکا در قبال ایران نوشته ی کامران طارمی می باشد . هر چند که موضوع اصلی این مقاله پاسخ به این سؤال است که آیا روسیه می تواند نقش باز دارنده ای در مقابل حمله احتمالی ایالت متحده به جمهوری اسلامی ایران ایفا کند ، اما نویسنده در ابتدای مقاله و در مقدمه به بررسی اهداف ایران از همکاری با روسیه پرداخته است . از نظر نویسنده ایران از طریق گسترش و تعمیق مناسبات استراتژیک با روسیه به دنبال افزایش توانایهای نظامی ، ارتقای قدرت چانه زنی دیپلماتیک در منطقه و مهمتر از همه احراز توانایی های لازم برای مقابله با تهدیدات ایالات متحده است . (۲)

یکی دیگر از مقالات در مورد روابط ایران و سازمان همکاری شانگهای، مقاله ایران و سازمانه همکاری شانگهای؛ هژمونی ضد هژمونی نوشته ی امیر محمد حاجی یوسفی و مرضیه سادات الوند می باشد که در آن نویسندگان با یک رویکرد ساختاری به بررسی اهداف ایران از پیوستن به سازمان همکاری شانگهای پرداخته اند. نویسندگان با این استدلال که ساختار نظام بین الملل دچار تحول گردیده و در آن هژمونی آمریکا به دلایل مختلفی که ذکر نموده اند روبه افول نهاده است، معتقدند یک فرصت ساختاری برای ایران به وجود آمده تا این کشور با همکاری با دیگر کشورها (چین و روسیه) که اهداف مشترکی در مخالفت با آمریکا دارند، یک قطب قدرت در مقابل آمریکا تشکیل دهند و در ضمن امنیت خود را نیز تضمین نماید. (۳)

یکی دیگر از مقالات نوشته شده در این موضوع مقاله سازمان همکاری شانگهای: امنیت ایران در قرن بیستم نوشته ی گرگ واتسون می باشد. این مقاله با این توضیح که سازمان همکاری شانگهای یک سازمان امنیت جمعی است هدف ایران از پیوستن به این سازمان را امنیتی می داند. از دید این نویسنده قبل از هر چیز نیاز دولت ایران به حفظ امنیت این کشور در مقابل تهدید های خارجی، پیوستن ایران به سازمان همکاری شانگهای را تحریک می کند. از نظر نویسنده عضویت در شانگهای ایران را با روسیه متحد کرده است، سناریوی که می تواند از قدرت تهدید آمریکا علیه ایران بکاهد. (۴)

از دیگر مقالات مرتبط با این پژوهش مقاله روسیه، غرب و ایران نوشته ی دکتر الهه کولای می باشد در این مقاله نویسنده به بررسی روابط ایران و روسیه با توجه به روابط روسیه و آمریکا پرداخته است. در این مقاله نویسنده بیان می دارد که دیدگاه حاکم بر دوران ریاست جمهوری یلتسین باعث شده بود که روابط روسیه و آمریکا

نسبتاً نزدیک باشد و در نتیجه رابطه ی روسیه با آسیای مرکزی و ایران از آنچنان
اهمیتی برخوردار نباشد . اما کم کم با بی اثر شدن سیاست های غرب گرایانه روسیه
وحاکم شدن دیدگاه خارج نزدیک و اوراسیا گرایی در سیاست خارجی روسیه، روابط
ایران و روسیه بهبود یافت . (۵)

یکی دیگر از پژوهشهای که به این موضوع پرداخته است مقاله عرصه سیاست
جهانی ، جایگاه ایران و روسیه و رابطه ی دو کشور نوشته ی دکتر سید حسین سیف
زاده می باشد . در این مقاله نویسنده با بررسی جایگاه ایران و روسیه در نظام بین
الملل به این نتیجه می رسد که با افول جایگاه روسیه به یک قدرت منطقه ای بعد از
فروپاشی شوروی و ثابت ماندن ایران به عنوان یک قدرت منطقه ای پس از انقلاب ،
هر دو کشور از جایگاه تقریباً مشابهی در نظام بین الملل برخوردارند . هرچند نویسنده
معتقد است بین این دو کشور تفاوتی وجود دارد . به هر حال به عقیده ی نویسنده
این جایگاه مشابه باعث ایجاد نیازهای داخلی و بین المللی مشترکی برای دو
کشور شد و این امر باعث ادامه ی همکاری دو کشور گردیده است . (۶)

یکی دیگر از مقالات مرتبط با موضوع ، مقاله سازمان همکاری شانگهای و آینده
ی ایران در آن نوشته حمید شمسایی فرد است . نویسنده در این مقاله به توضیح
آینده جایگاه ایران در سازمان همکاری شانگهای می پردازد و به صورت مختصر نیز
بیان می دارد که هدف ایران از عضویت ناظر در سازمان همکاری شانگهای همکاری با
روسیه و چین جهت ایجاد جهان چند قطبی و حمایت های این کشورها از ایران در
سازمان های بین المللی است . این مقاله همچنین منافع اقتصادی ناشی از همکاری را
مدنظر قرار می دهد . (۷)

از دیگر مقالات مرتبط با این موضوع می توان به مقاله ریشه های همگرایی و واگرایی در مناسبات جمهوری اسلامی ایران و روسیه نوشته ی سخاوت رضا زاده اشاره نمود که در آن نویسنده پس از بررسی تاریخی روابط دو کشور به اهداف هر کدام از کشورها جهت همکاری با دیگر کشور اشاره می نماید . به اعتقاد نویسنده هدف ایران از همکاری با روسیه در سه سطح دوجانبه ، منطقه ای و بین المللی قابل تفکیک است . از نظر مقاله ، در سطح دوجانبه هدف ایران از همکاری با روسیه راه اندازی نیروگاه هسته ای و تأمین تجهیزات و تسلیحات نظامی می باشد . در سطح منطقه ای ، هدف ایران از همکاری با روسیه این است که از طریق این همکاری از سلطه شرکت های خارجی و فراملیتی بر منابع انرژی منطقه جلوگیری نماید و در سطح بین المللی معتقد است که مهمترین هدف ایران از همکاری این است که با این همکاری بتواند یک جهان چند قطبی را تشکیل داده و از یک جانبه گرایی های آمریکا جلوگیری نماید. (۸)

همانطور که در بررسی مقالات و کتب بالا مشاهده شد آنها موضوعات و بحث های متعددی را به عنوان اهداف ایران جهت همکاری با روسیه چه در قالب سازمان همکاری شانگهای و چه خارج از این سازمان می دانند. بطور کلی و برای سهولت می توان سه دسته از اهداف را از یکدیگر متمایز نمود ۱ آن دسته از مقالات که اهداف ایران از همکاری با روسیه را منافع اقتصادی ناشی از همکاری می دانند البته باید توجه نمود که تعداد کمی از مقالات به این موضوع پرداخته اند ۲- آن دسته از مقالاتی که هدف ایران از همکاری با روسیه در قالب سازمان همکاری شانگهای را تلاش ایران جهت تشکیل یک بلوک در مقابل یک جانبه گرایی آمریکا می دانند و ۳- آن دسته از

مقاله‌ای که هدف ایران از همکاری با روسیه را تضمین امنیت خود در مقابل آمریکا و به دست آوردن تکنولوژی هسته‌ای می‌داند.

پژوهش حاضر ضمن مفید و ارزشمند دانستن این تحقیقات، از برخی جهات متفاوت از آنها می‌باشد. اولین تفاوت این پژوهش با برخی از پژوهشهای پیشین در سطح تحلیل می‌باشد. درصد قابل توجهی از پژوهشهای پیشین در سطح خرد و میانی به بررسی روابط ایران و روسیه پرداخته‌اند. این در حالی است که پژوهش حاضر مدعی است که سطح تحلیل نظام بین‌الملل بهتر می‌تواند روابط ایران و روسیه را توضیح دهد. دوم اینکه این تحقیق از اندسته تحقیقاتی هم که با استفاده از سطح تحلیل کلان و نظام بین‌الملل به بررسی روابط ایران و روسیه پرداخته‌اند، متفاوت می‌باشد. این تحقیقات ساختار نظام بین‌الملل را متفاوت از آنچه این پژوهش در نظر گرفته ترسیم کرده‌اند. بعنوان مثال در یکی از این پژوهشها تضعیف هژمونی آمریکا به عنوان یک فرصت ساختاری مطرح شده است. در حالی که در این تحقیق اعتقاد بر این است که قدرت و حوزه نفوذ آمریکا بخصوص پس از حادثه ۱۱ سپتامبر افزایش یافته است. سوم اینکه در اغلب تحقیقات پیشین روابط ایران و روسیه در چهارچوب سازمانهای منطقه‌ای مورد تحلیل قرار نگرفته است، حال آنکه این تحقیق به بررسی روابط دو کشور در چهارچوب یک سازمان منطقه‌ای پرداخته است و از این نظر هم متفاوت از پژوهشهای پیشین می‌باشد

از این رو این پژوهش مدعی است که علاوه بر پیوندهایی که این تحقیق با تحقیقات گذشته دارد با دیدی متفاوت از آنها به بررسی مناسبات ایران و روسیه پرداخته است.

مناسبات جمهوری اسلامی ایران و روسیه در چهارچوب سازمان همکاری
شانگهای (۲۰۰۱-۲۰۰۹)

بنا بر این جهت نیل به این هدف در فصل دوم چهارچوب تئوریک تحقیق مورد
بررسی قرار خواهد گرفت و در فصل سوم به بررسی پیشینه مناسبات ایران و روسیه از
۱۳۵۷-۱۳۸۲ خواهیم پرداخت و در ادامه و در فصل چهارم به بررسی مناسبات ایران
و روسیه پس از شکل گیری سازمان همکاری شانگهای خواهیم پرداخت و در نهایت و
در فصل پنجم با توجه به مطالب ارائه شده در فصول قبل به بررسی فرضیات تحقیق
خواهیم پرداخت .